

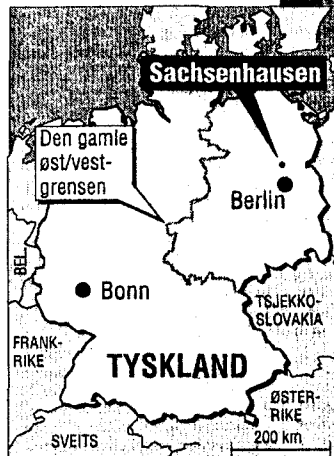
Sachsenhausen hedrer både ofre og bødler

Sachsenhausen — for tusenvis av nordmenn er navnet fortsatt et synonym for helvetes forgård, for nazismens mest brutale ansikt. Men i dag har de nye maktene i det tidligere Øst-Tyskland opprettet minnesmerker i denne konsentrasjonsleiren over tyskere som satt internert der etter 1945, i hovedsak nazister og tidligere SS-folk som var mistenkt for krigsforbrytelser. I dagens terminologi er de ofre for «stalinismens vilkårlighet».

Av Rune Ottosen, NTB

Den internasjonale Sachsenhausenkomiteen av tidligere fanger i leiren og de nasjonale komiteene i Nederland og Frankrike har protestert mot de endringene som nå blir foretatt i museet i leiren. Formannen i Foreningen av politiske fanger 1940-1945 i Norge, Olav Gulbrandsen, sier at den norske foreningen har sluttet opp om protesten fra Den internasjonale Sachsenhausenkomiteen og ønsker å få fjernet det nye minnesmerket som er satt opp.

— Det er galt på denne måten å sidestille ofrene for nazismens ugjerninger med de som var ansvarlig for disse forbrytelsene, sier Gulbrandsen som selv satt i Sachsenhausen og andre leire i Tyskland fra desember 1943 til krigens slutt.

Krigsmuseet stengt

Sachsenhausen var en av Hitler-Tysklands mange konsentrasjonsleire som etter krigen ble brukt til å internere nazi-forbrytere og som senere ble omdannet til minnesmerke over nazismens ofre av det tidligere DDR-regimet. En effekt av den tyske samlingen er at det internasjonale museet i leiren ble stengt i august i år, og at den nye direktøren har opprettet et nytt minnesmerke i den gamle konsentrasjonsleiren, denne gangen over «ofrene for stalinismens vilkårlighet 1945-50». Forandringene i leiren er godkjent av kulturministeren i delstaten Brandenburg. Den internasjonale Sachsenhausenkomiteen har protestert overfor delstatsmyndigheten.

Sachsenhausen, som ligger i byen Oranienburg, ble etablert i 1936, og ble fram til utbruddet av den verdenskrig brukt til å internere tyske motstandere av Hitler-regimet. Alt ved årsskiftet 1936-37 var det 2000 fanger her. Det var en blanding av jøder og politiske fanger.

I løpet av krigen var 200 000 fanger fra 40 nasjonaliteter — blant dem 2 500 nordmenn — innom leiren. Over halvparten av disse omkom under de umenneskelige forholdene, der hardt arbeid, tortur og vilkårlige henrettelser var en del av hverdagen. Fangene var dels soldater som ble holdt der som krigsfanger, dels motstandskjemper fra forskjellige land i tillegg til de tyske fangene.

Bestialitetens museum

Museet i leiren har på mange måter vært et monument over de bestialske sidene ved Hitler-regimet, der de ulike tortur- og henrettelsesmetodene blir dokumentert. Selv om de fleste brakkene er revet, er selve leirområdet med fengelsmurene og appellplassen blitt stående. Leiren er fortsatt åpen for publikum, men et skilt ved inngangen, undertegnet «leirledelsen» kunngjør at leiren er under omlegging med følgende begrunnelse:

«Dette minnesmerket ble opprettet av de kommunistiske maktene, før perestrojka og den tyske samlingen, til minne om nazi-forbrytelses ofrene. Slutten på det kommunistiske herredømme og vårt lands gjenforening i fred og frihet gjør det mulig å minnes de som etter 1945 ofret sine liv i kampen for frihet mot den sovjetiske okkupasjonsmakten og DDR-regimet. Det blir for tiden arbe-

«OFRE»: «Ofrene for stalinismens vilkårlighet», blir de kalt, krigsforbrytere og SS-folk som satt internert i Sachsenhausen etter krigen. Nå har de fått egne minnesmerker. Ofre fra nazi-tiden vil ha dem fjernet. (Foto: R. Ottosen, NTB)

det med de nødvendige endringene av dette minnesmerket».

En del av disse endringene er allerede foretatt. Et skilt på døren til det internasjonale museet kunngjør at dette er midlertidig stengt. Det hører med til historien at dette museet består av seksjoner fra 18 forskjellige land — blant dem Norge — som i sin tid ble opprettet av representanter for disse 18 landene. Ingen av disse er spurt om samtykke til å stenge museet.

Minnestein over nazister

En annen nyskaping i leiren er en ny minnestein som er satt opp ved en av fengelsmurene. Den har følgende inskripsjon: «Ofrene

for stalinismens vilkårlighet i spesialleir nr. 7 1945-1950».

I alt 30-40000 satt internert i denne perioden. Det var i all hovedsak nazister og tidligere SS-folk som var mistenkt for krigsforbrytelser, tortur og vilkårlige henrettelser. Det satt sikkert også noen uskyldige der og tyskere som viste motstand mot den sovjetiske okkupasjonsmakten etter 1945. Men alle de kildene NTB har vært i kontakt med er overbevist om at denne siste gruppen utgjør en liten prosent av det totale antallet internerte. Det oppsiktsvekkende er at minnesteinen ikke skiller mellom dem som åpenbart satt der fordi de hadde gjort seg skyldige i forbrytelser

under nazitiden, og de som eventuelt ble internert senere for sin motstand mot den sovjetiske okkupasjonsmakten og de nye maktene i DDR.

«Våre bødler minnes»

— Det som gjorde aller størst inntrykk var å se at dette minnesmerket som inkluderte våre bødler og torturister, var det eneste stedet i leiren som var smykket med friske blomster, sier Kristian Ottosen. Han var selv fange i Sachsenhausen og har skrevet historien om de 2 500 norske fangene som ble internert der under krigen. Han er overrasket over de endringene han så da han nylig besøkte leiren.

